

INDHOLD

FORORD 7

Kapitel 1

UNDERVISNING 11

Kapitel 2

DANNELSE 26

Kapitel 3

DIDAKTIK 49

Kapitel 4

LÆRING 73

Kapitel 5

ELEVFORUDSÆTNINGER 90

Kapitel 6

FORMÅL OG MÅL 107

Kapitel 7

LÆRERENS OPGAVER 122

Kapitel 8

RAMMEBETINGELSER 138

Kapitel 9

METODIK 150

Kapitel 10

UNDERVISNINGSPRINCIPPER 175

Kapitel 11

UNDERVISNINGSMATERIALER 187

Kapitel 12

EVALUERING 196

LITTERATUR 214

STIKORDSEGISTER 217

FORORD

Denne bog henvender sig til alle, som arbejder med undervisning under én eller anden form, eller som skal til at undervise. Der kan være tale om studerende ved lærer- og pædagogseminarier, lærere ved erhvervspædagogiske uddannelser, undervisere på sygepleje- og jordemoderskoler og mange andre steder. I virkeligheden indgår formidling utallige steder i det moderne samfund, og kendskab til didaktik og læring kan medvirke til, at denne formidling bliver mere hensigtsmæssig og effektiv.

Bogen er en grundbog, som på en overskuelig måde præsenterer begreber og teorier, som kan være en hjælp, når man skal forberede og gennemføre formidling af viden, færdigheder eller holdninger. Det handler om at erhverve redskaber, så man dels kan nå sine mål og dels kan bevare overblikket. Bogen giver ingen endelige svar, men eksempler på mulige svar, som læseren selv kan udbygge i overensstemmelse med sit værdigrundlag og sin opfattelse af god undervisning. Ofte kan man hente inspiration i tilgrænsende områder som filosofi, psykologi, pædagogik og samfundsteori. Disse områder behandles ikke i denne bog, men der henvises til litteraturfortegnelsen, hvor der er et udvalg af nyere litteratur.

Den pædagogiske debat er ofte belastet af en række floskler og meningstomme begreber og påstande. Man benytter ord, som ikke defineres, og som er både flertydige og uklare. Der bliver ofte tale om skinenighed, fordi begreberne ikke har fået et indhold, som gør det muligt at være uenige. Derfor må man forlange, at de pædagogiske begreber, som man benytter, bliver defineret og konkretiseret med hensyn til konsekvenser for pædagogiske handlinger.

ger. Hvad er kritisk sans, selvstændighed og samarbejde? Er det noget, der kan læres? I bekræftende fald – hvordan?

I kapitel 1 formuleres en række spørgsmål, og der rejses problemer, som bliver behandlet i de efterfølgende kapitler. I kapitel 2 præsenteres tre forskellige pædagogisk-filosofiske grundsyn, og det diskuteres, hvordan valget af grundsyn får en række konsekvenser for undervisningens planlægning og tilrettelæggelse. Det er meget vigtigt, at den enkelte underviser gør sig klart, hvilke konsekvenser valget af grundsyn får for valg af indhold og metoder. I kapitel 3 præsenteres begrebet didaktik, som er et centralt begreb, og der udvikles en didaktisk model, som resten af bogen er bygget op omkring.

Efter hvert kapitel stilles der spørgsmål, som uddyber og eksemplificerer teksten, og som kan lægge op til aktuelle diskussioner. Det er vigtigt at diskutere og fordybe sig i disse og lignende spørgsmål for på denne måde at udvikle den forståelse af didaktik, som en underviser må besidde, hvis undervisningen ikke skal være blind og ureflekteret. Endvidere kan diskussioner af aktuelle spørgsmål være med til at uddybe teorien, forbinde den med praksis og åbne for videre studier.

Bag i bogen er der et fyldigt stikordsregister, hvor henvisninger til de anvendte definitioner er markeret med sidetal i fed skrift, så man hurtigt kan finde frem til dem. I teksten er disse definitioner endvidere fremhævet med kursiv. Definitionerne danner et sammenhængende netværk af begreber, som både er bogens og didaktikkens grundstruktur.

Undervisning kan aldrig blive værdifri, og enhver kan vælge sin egen måde at anskue undervisning og læring på. Det gælder også denne bog, at den bygger på en bestemt opfattelse af undervisning og læring. Læseren kan selvfølgelig forkaste den opfattelse, som kommer til udtryk i denne bog. Hertil må vi sige, at en kritisk forkastelse af indholdet sikkert giver en bedre forståelse af undervisning end en ukritisk accept.

Begrebet læring kan anskues fra mange forskellige sider. Man kan fx se det fra en psykologisk, en samfundsmæssig, en politisk,

en faglig eller en religiøs synsvinkel. Den synsvinkel på læring, som er grundlaget for denne bog, har en dannelses- og uddannelsesmæssig hensigt og bygger på et dialektisk forhold mellem undervisning og læring.

Når der tales om „eleven“, skal dette forstås meget bredt som den lærende, den studerende osv. Det samme gælder betegnelsen „lærer“, som omfatter lærerens mange forskellige funktioner som underviser, opdrager, vejleder, konsulent osv. Disse funktioner rummer mange vigtige forskelle, men problematiseringen heraf falder uden for bogens rammer, idet vi fastholder vores grundlæggende mål: OVERBLIKKET.

God fornøjelse med studiet!

Jens Kyrstein og Ebbe Vestergaard

Juni 2006